

RAKETTI-TUTKI-osahanke

II vaiheen (2012–2014) loppuraportti

Luonnos 12.3.2014

Tavoitteet

TUTKI-osahanke on korkeakoulujen tutkimusta ja tutkimushallintoa käsittelevä RAKETTI-hankkeen osa. TUTKI-osahankkeen ensisijaisena tehtävänä on ollut mahdollistaa yhteismitallisella tavalla korkeakoulujen tutkimukseen liittyvän hallinnollisen tiedon hyödyntäminen.

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa (2009–2011) hahmotettiin tutkimuksen toimintakenttää sekä selvitetty mahdollisuuksia korkeakoulujen yhteiselle julkaisurekisterille. Vuonna 2009 voimaan tulleen uuden yliopistolain sekä vuonna 2011 säädetyn tietohallintolain myötä opetus- ja kulttuuriministeriö kuitenkin linjasi, että korkeakoulut päättävät itse omien strategisten tavoitteidensa nojalla, mitä tietojärjestelmäpalveluita ne yhdessä tai erikseen tuottavat. Yhteistä tutkimustietojärjestelmää ei näin ollen toteutettu ja RAKETTI-hankkeen painopiste siirtyi tietojen yhteismitallisuuden ja järjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseen. Näin ollen myös TUTKI-osahankkeen toisessa vaiheessa (2012–14) tavoitteena on ollut tutkimuksen ja tutkimushallinnon käsitteiden yhteismitallisuuden kehittäminen ja tutkimuksesta kerättävän tiedon yhdenmukaisuuden ja laadun parantaminen. Lisäksi TUTKI on tukenut ja seurannut korkeakoulujen ja muiden tutkimuksen hallinnon alueen toimijoiden kehitysprojektien valmistelua.

Organisointi

TUTKI-osahanketta ovat ohjanneet korkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan johtamisen edustajat korkeakouluista, OKM:stä, Suomen Akatemiasta ja CSC:stä. Toisen vaiheen (2012–2014) ohjausryhmän puheenjohtajana toimi vararehtori Ilkka Niemelä (Aalto-yliopisto) ja osahankkeen koordinaattorina Hanna-Mari Puuska (CSC).

Ohjausryhmän kokoonpano:

- Ilkka Niemelä, vararehtori, Aalto-yliopisto, ohjausryhmän puheenjohtaja
- Ritva Dammert, kehitysjohtaja, Helsingin yliopisto (4.6.2013 alkaen)
- Juha Haataja, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Johanna Hakala, tutkimuksen kehittämisspäällikkö, Tampereen yliopisto
- Jukka Jurvelin, professori, Itä-Suomen yliopisto
- Petteri Ikonen, rehtori, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
- Aija Kaitera, projektipäällikkö, Helsingin yliopisto (13.2.–3.6.2013)
- Tapio Koivu, tutkimushallinnon johtaja, Helsingin yliopisto (12.2.2013 asti)
- Marja Kylämä, tietohallintoyksikön johtaja, Suomen Akatemia
- Taina Pihlajaniemi, vararehtori, Oulun yliopisto
- Hanna-Mari Puuska, koordinaattori, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy, ohjausryhmän sihteeri
- Tuija Raaska, kehityspäällikkö, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy
- Riitta Rissanen, vararehtori, Savonia ammattikorkeakoulu
- Antti Syväjärvi, professori, Lapin yliopisto

Hankekauden aikana ohjausryhmän alla on toiminut kaksi korkeakoulujen ja OKM:n sekä muiden sidosryhmien asiantuntijoista koottua työryhmää:

Julkaisutiedonkeruuryhmä (2012)

- Matti Apajalahti, Aalto-yliopisto, työryhmän puheenjohtaja
- Pauli Assinen, Helsingin yliopisto
- Sirpa Hangasmäki, Tampereen yliopisto
- Leena Huiku, Tampereen teknillinen yliopisto
- Sakari Kainulainen, Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Päivi Kytömäki, Oulun yliopisto
- Christel Lund, Svenska handelshögskolan
- Jarmo Saarti, Itä-Suomen yliopisto
- Jukka Haapamäki, Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Yrjö Leino, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy
- Hanna-Mari Puuska, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy, työryhmän sihteeri
- Janne Pölönen, Tieteellisten seurain valtuuskunta

Tietomallityöryhmä (2013)

- Aija Kaitera, Helsingin yliopisto, työryhmän puheenjohtaja
- Jukka Haapamäki, OKM
- Liisa Hallikainen, Lapin yliopisto
- Leena Huiku, Tampereen teknillinen yliopisto
- Teemu Kemppainen, CSC
- Jenni Kokko, Jyväskylän yliopisto
- Hanna-Mari Puuska, CSC, työryhmän sihteeri
- Veli-Matti Suoranta, tietomallinnuskonsultti
- Pertti Tikkanen, Oulun yliopisto
- Lauri Tuomi, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
- Stina Westman, Aalto-yliopisto
- Reino Viita, Suomen Akatemia

Tulokset

TUTKIn toisessa vaiheessa (2012–2014) on ensisijaisesti pyritty edistämään tutkimuksen ja tutkimushallinnon käsitteiden yhteismitallisuutta ja näin parantamaan tutkimuksesta kerättävän tiedon yhdenmukaisuutta ja vertailukelpoisuutta. Korkeakouluilta vuosittain kerättävien julkaisutietojen laatua sekä tiedonkeruuprosessia kehitettiin TUTKI-ohjausryhmän alla syksyllä 2012 toimineessa julkaisutiedonkeruutyöryhmässä ja työryhmän järjestämässä työseminaareissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö kehitti työryhmän ehdotusten pohjalta julkaisutiedonkeruun ohjeistusta. Kehittäminen jatkuu TUTKIn jälkeen edelleen vuosittaisissa seminaareissa sekä tarkoitusta varten perustetulla keskustelualustalla.

Tutkimuksen ja tutkimushallinnon alueen käsitteiden yhteismitallisuutta on edistetty erityisesti TUTKIn tehdyssä tietomallityössä. TUTKIn ensimmäisessä vaiheessa (2009–2011) oli jo täydennetty valtakunnallista korkeakoulujen tietomallia julkaisujen ja taidealan julkaisujen osalta. Vuoden 2013 ajan toiminut TUTKI-tietomallityöryhmä jatkoi työtä määrittelemällä tutkimushallinnon alueen muita käsitteitä ja niiden yhteyksiä sekä niihin liittyviä luokituksia. Työryhmä selvitti kansallisen

korkeakoulujen tietomallin ja eurooppalaisen CERIF-mallin yhteensopivuutta ja määritteli tutkimuksen osalta puuttuvat osiot korkeakoulujen kansallisessa tietomallissa. Työryhmän työn tuloksena korkeakoulujen tietomallia täydennettiin käsitteillä "Meriitti" ja "Tutkimusryhmä". Työryhmä teki myös luokituksen meriiteille (= muut tutkimukseen liittyvät ansiot kuin julkaisut). Yhteisen luokittelun tavoitteena on mahdollistaa tiedonsiirrot esimerkiksi korkeakoulujen ja tutkimusrahoittajien tietojärjestelmien välillä. Korkeakoulut voivat käyttää yhteistä luokitusta oman tiedonhallinnan määrittelyssä muun muassa tutkimustietojärjestelmissään, jolloin se tukee paitsi korkeakoulun tutkimustoiminnan seurantaa myös tutkijan CV:n automaattista luomista. Tavoitteena on jatkaa muiden tutkimushallinnon alueen käsitteiden mallintamista TUTKI-hankkeen jälkeen, kun niille ilmenee konkreettisia käyttötarpeita.

Tietojen yhteismitallisuutta ja yhteentoimivuutta on TUTKI:ssa pyritty edistämään myös tutkimusrahoittajien kanssa käynnistetyllä yhteistyöllä. TUTKI-ohjausryhmä keskusteli Suomen Akatemian ja Tekesin kanssa muun muassa tutkimusrahoituksen haku- ja raportointikäytäntöjen yhtenäistämistä sekä korkeakoulujen johdon ja rahoittajien välisen keskustelun tiivistämisestä. Rahoittajien suhtautuminen yhteistyöhön on ollut myönteistä, ja korkeakoulujen ja Suomen Akatemian yhteistyötä raportoinnin yhtenäistämiseksi on suunniteltu jatkettavan konkreettisena kehittämishankkeena TUTKI:n hankekauden jälkeen.

TUTKI-osahankkeen yhtenä tavoitteena on ollut myös muiden tutkimushallinnon kehitysprojektien valmistelun tukeminen ja seuranta. TUTKI:ssa on seurattu alueella käynnissä olevia hankkeita, muun muassa Julkaisufoorumi-hanke (TSV), Tutkimuksen tietoaaineistot (TTA) -hanke sekä Kotimaisten artikkelien tietovaranto (ARTIVA) -hanke (Kansalliskirjasto). Lisäksi TUTKI:n resursseilla toteutettiin hankekauden aikana kehittämishankkeita opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Kansalliskirjasto toteutti korkeakoulujen julkaisuportaalin pilotointihankkeen (2012) ja CSC teki esiselvitykset korkeakoulujen julkaisu-toiminnan tilastokokonaisuuden sisällöstä ja toteutuksesta (bibliometriikkaesiselvitys 2012) sekä tutkijan identifioinnista kansallisella tasolla (2013).

TUTKI-osahankkeessa todettiin, että tutkimushallinnon alueella toimii paljon erillisiä toimijoita – muun muassa tutkijan tukipalvelut, tohtorikoulutus, kirjastot, tutkimuksen strateginen kehittäminen sekä tutkimustietojärjestelmä- ja tietomallityö. Koska näiden toimialueiden välinen yhteistyö on toistaiseksi ollut vähäistä jopa korkeakoulujen sisällä, nähtiin TUTKI:ssa tarve edistää laaja-alaista tutkimushallinnon alueen yhteistyötä korkeakoulujen välillä. Todettiin myös, että eri sektoreiden ja sidosryhmien (yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset, tutkimusrahoittajat, ministeriöt) välistä tutkimushallinnon yhteistyötä olisi hyödyllistä tiivistää. Yhteistyön käynnistämiseksi TUTKI järjesti tammikuussa 2014 kick off -tilaisuuden, johon osallistui yhteensä 100 tutkimuksen tuen ja hallinnon eri toimialueiden asiantuntijaa yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Tilaisuudessa esiteltiin alueella jo olemassa olevia verkostoja sekä suunniteltiin laajemman verkoston agendaa ja organisoitumista. Tilaisuudessa koottiin koordinaatioryhmä, joka teki yhdessä TUTKI-ohjausryhmän kanssa ehdotuksen verkoston perustamisesta maaliskuussa 2014. Suunnitellun verkoston tavoitteena on muun muassa tuoda korkeakoulujen tutkimushallinnon eri toimialueilla toimivia yhteen ja lisätä näiden välistä yhteistyötä, levittää hyviä käytäntöjä ja käynnistää konkreettisia kehittämishankkeita, toimia asiantuntijaverkostona sekä kehittää tutkimuksen tuen ja hallinnon alueen viitearkkitehtuuria.

TUTKI-osahankkeen toiminta 2012–2014

2012

- TUTKI-ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 2.5.2012.
- TUTKI-ohjausryhmä nimesi elokuussa 2012 asiantuntijatyöryhmän kehittämään OKM:n vuosittaisen korkeakoulujen julkaisutiedonkeruun menettelyjä ja käytäntöjä.
- Julkaisutiedonkeruuryhmä järjesti yliopistoille ja ammattikorkeakouluille syksyllä 2012 kaksi työseminariaa, joissa keskusteltiin julkaisuista kerättävien tietojen määritelmästä.
- Julkaisutiedonkeruuryhmä antoi marraskuussa 2012 julkaistussa loppuraportissaan ehdotukset OKM:lle tietojen laadun ja tietojenkeruuprosessinparantamiseksi
- Julkaisutiedonkeruulle avattiin keskustelualusta, jonne korkeakoulut voivat jättää kommentteja ja kysymyksiä julkaisutietojen keräämisestä OKM:lle ja muiden korkeakoulujen julkaisutiedonkeruun asiantuntijoille
- TUTKI-ohjausryhmä käynnisti Suomen Akatemian kanssa keskustelun tutkimusrahoituksen haku- ja raportointikäytäntöjen yhtenäistämiseksi
- CSC tuotti OKM:n toimeksiannosta lokakuussa 2012 bibliometriikkaesiselvityksen. Esiselvityksessä kuvattiin vuosittain automaattisesti päivittyvän korkeakoulujen julkaisutoiminnan tilastokokonaisuuden sisältöä ja toteuttamismahdollisuuksia.
- OKM antoi Kansalliskirjastolle toimeksi kansallisen korkeakoulujen julkaisuportaalin pilotoinnin. Hanke tuotti syksyllä 2012 prototyypin verkon kautta käytettävissä oleva haku- ja selailukäyttöön soveltuvasta yliopistojen julkaisutiedot sisältävästä käyttöliittymästä.

2013

- TUTKI-ohjausryhmän nimesi tietomallityöryhmän tammikuussa 2013. Työryhmän tehtävänä oli kehittää korkeakoulujen kansallista tietomallia tutkimusta koskevien tietojen osalta.
- TUTKI-ohjausryhmä keskusteli bibliometriikan osaamisen kehittämisestä ja kansallisen tason yhteistyöstä ja järjesti yhteistyössä OKM:n kanssa bibliometriikkaseminaarin korkeakouluille maaliskuussa 2013.
- Tietomallityöryhmän jäseniä osallistui EuroCRISin Membership Meetingiin Bonnissa toukokuussa 2013. Työryhmä selvitti, kuinka CERIF-tietomallin käsitteet ja niiden alaluokitukset vastaavat suomalaisten yliopistojen tarpeita ja priorisoi korkeakoulujen kansallisen tietomallin kehittämiskohteet tutkimuksen osalta.
- Tietomallityöryhmässä kartoitettiin korkeakouluissa käytössä olevia määrittelyjä ja luokitteluja tutkimuksen alueen käsitteille korkeakouluille toukokuussa 2013 lähetetyllä kyselyllä.
- JUULI-julkaisutietoportaali julkaistiin kesäkuussa 2013 osoitteessa www.juuli.fi. Kansalliskirjaston toteuttaman käyttöliittymän avulla voi selata korkeakoulujen raportoitujen julkaisujen viitetietoja.
- CSC selvitti kesällä 2013 korkeakouluille lähetetyllä kyselyllä niiden valmiuksia ja näkökulmia kansallisen tason tutkijaidentifiointiin.
- TUTKI-julkaisutiedonkeruuseminaarissa syyskuussa 2013 keskusteltiin julkaisutietojen laadun kehittämisestä ja tiedonkeruun määrittämisestä.
- TUTKI-ohjausryhmä käynnisti Tekesin kanssa keskustelun tutkimusrahoituksen haku- ja raportointikäytäntöjen yhtenäistämiseksi.
- Suomessa tehtävää tutkimushallinnon ja tietomalliyhteistyötä esiteltiin EuroCRISin membership meetingissä Portossa marraskuussa 2013.
- Tietomallityöryhmän marraskuussa 2013 järjestämässä workshopissa käsiteltiin tutkimuksen asiantuntijatehtäviin liittyvien käsitteiden määrittelyä sekä luokittelua.

- Tietomallityöryhmä luovutti loppuraporttinsa TUTKI-ohjausryhmälle joulukuussa 2013. Tietomallityöryhmän ehdotuksen mukaisesti korkeakoulujen tietomalliin lisättiin käsitteet "Meriitti" ja "Tutkimusryhmä".
- CSC:n toteuttama tutkijan identifiointi -esiselvitys luovutettiin OKM:lle joulukuussa 2013. Esiselvityksessä kartoitti toteuttamisvaihtoehtoja ja esitettiin toimenpide tutkijan identifiointiin ehdotuksia kansallisella tasolla.

2014

- Tutkijan identifiointi -esiselvityksen toimenpide-ehdotukset lähetetään lausuntokierrokselle korkeakouluille ja muille sidosryhmille tammikuussa 2014.
- TUTKI-osahanke järjesti kick off -tilaisuuden korkeakoulujen yhteistyön käynnistämiseksi tutkimuksen hallinnon alueella tammikuussa 2014.
- Tutkimushallinnon alueella toimivien verkostojen puheenjohtajista sekä muista vapaaehtoisista koottiin laajemman verkoston käynnistämistä varten koordinaatioryhmä. Ryhmä teki yhdessä TUTKI-ohjausryhmän kanssa maaliskuussa 2014 ehdotuksen verkoston perustamisesta